

2024 11 05
Norrköping

Kulturminister
Parisa Liljestrand
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) ser att industrisamhällets kulturarv och civilsamhället fortlöpande får minskat utrymme och sämre förutsättningar.

Ideellt engagemang bygger på lust! En ständigt ökande professionalisering och registrering av det ideella engagemanget tillsammans med minskat stöd är en säker väg mot minskning av ideellt engagemang. Civilsamhället är en förutsättning för vår demokrati, det bör avspeglas i prioriteringar och i resursfördelning.

Man talar om

- vikten av civilsamhället
- vikten av att nå ut till hela landet
- vikten av meningsfull sysselsättning och motverka ensamhet

Ideella organisationer är av oerhört stor betydelse för att civilsamhället ska fungera. Förutsättningarna för ideella organisationer är försvagade och med högre kostnader och minskat statligt stöd. Idag finns en önskan från regeringshåll att ideella organisationer ska hitta finansiering från andra aktörer vilket ArbetSam ser leder till kortsiktig och otrygg finansiering. Statligt stöd är av vikt för hållbarhet över tid.

Från 2016 har kostnader enligt KPI ökat med 24%.

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråds stöd från Riksantikvarieämbetet har ökat med 3,5%.

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråds stöd från Statens kulturråd har minskat med 7,47%.

Idag ansöker ArbetSam om verksamhetsbidrag varje år. Ansökningar görs på hösten och vi får besked i februari-april. Det är tidskrävande för en redan hårt tidspressad personal och det gör verksamheten kortsiktig och osäker.

ArbetSam är Sveriges största museiorganisation och ser det som riktigt att få stöd direkt från Kulturdepartementet.

ArbetSam har en heltidsanställd och en lönebidragsanställd på halvtid. ArbetSam har under flera år sett att det funnits ett stort behov av, och ansökt om medel till, att utöka kansliet med en heltidstjänst för att på så sätt kunna möta upp det kraftigt växande medlemsantalet och kunna genomföra vår kärnverksamhet utan att den tar skada.

Nuvarande situation påverkar kärnverksamheten; möjlighet att genomföra Museidagar i samband med årsmöte, skriva yttranden på remisser, medverka i Almedalen och Folk och kultur samt begränsa möjligheten för styrelsen att genomföra fysiska styrelsemöten.

ArbetSam har cirka 600 medlemsmuseer, 30 medlemsorganisationer och 20-tal enskilda medlemmar. De sysselsätter 170 000 personer. Tillsammans utför de 2 116 049 ideellt arbetade timmar per år. Arbetslivsmuseerna har drygt 10 miljoner besök per år. ***

Arbetslivsmuseer

- bevarar, förvaltar och utvecklar industrisamhällets kulturarv
- skapar kultur i hela landet
- när grupper som vanligtvis inte går på museer

En stor grupp av besökarna är barnfamiljer. Flera arbetslivsmuseer erbjuder ett särskilt utbud riktat till barn och unga. Arbetslivsmuseer är attraktiva med sina levande miljöer, få montrar och fungerande maskiner. Flera har goda samarbeten med skolan och bedriver ungdomsverksamhet. Arbetslivsmuseerna är betydelsefulla för förmedlingen av industrisamhällets och dess immateriella, kulturarv.

Genom att förstärka ideella organisationers nuvarande infrastruktur säkras vi för ett långsiktigt hållbart system och det stärker civilsamhället och i sin tur demokratin (med hänvisning till Från kris till kraft. Återstart för kulturen, SOU 2021:77).

Målet med den svenska civilsamhällespolitiken är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Det ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer. *

I Sverige är civilsamhället omfattande men i behov av statens stöd.

Exempel på försämringar

- professionalisering av civilsamhället.
- bidrag till civilsamhället räknas inte upp.
- villkor för bidragsansökningar är hårdare.

Kulturmiljöer vid vatten: Dammar rivs ut, kulturmiljöer vid högst fungerande bruksmiljöer av stort kulturellt och besöksnäringvärde går förlorade.

Kortare remisstider, framför allt från Näringsdepartementet och Klimat- och energidepartementet där svarstider är orimligt korta numera.

Remissförslag beaktar sällan civilsamhällets och/eller industrisamhällets perspektiv.

Senaste exemplen är förslag om fritidskort och krav på laddningspunkter inkl förslag om undantag för laddningspunkter. Hänvisning till ArbetSams yttranden på båda remisserna.

ArbetSam önskar se

- att ArbetSam får verksamhetsstöd direkt från Kulturdepartementet
- en tydlig vilja från kulturdepartementet att ta strid för kulturen och kulturens värde
- en tydlig vilja från regeringen att förbättra villkoren och förutsättningarna för civilsamhället

Om Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) är Sveriges största museiförening med drygt 600 medlemsmuseer, 30 organisationer samt enskilda medlemmar. Driftsformerna för dessa museer är mycket varierade: enskilda föreningar, stiftelser, privatpersoner och företag som sköter den vardagliga driften. Ägandeförhållandena är minst lika mångfacetterade med föreningar, stiftelser, kommuner, företag och privatpersoner som ägare. Huvudparten av arbetslivsmuseerna drivs av ideella krafter.

Bakgrund

Bevarandet av industrisamhällets kulturarv vilar idag i stor utsträckning på ideella krafter. I Sverige finns 2 000** museer varav drygt 1 500 är arbetslivsmuseer. När Sverige industrialiserades fanns inte alltid kapital att investera i ångmaskiner. I stället använde man sig av den billigare vattenkraften för att driva maskiner och produktionsutrustning. Sverige har därför, i motsats till exempelvis England, ett stort antal industriella anläggningar utanför städerna där vattenkraften varit en av lokaliseringfaktorerna. Utanför storstadsområdena har exploateringstrycket inte alltid varit lika stort och många värdefulla industrianläggningar har därför bevarats åt eftervärlden. På dessa platser finns idag arbetslivsmuseer som på ett resurssnålt och hållbart sätt bevarar och befolkas dessa platser. Där berättar man historien om hur Sverige utvecklades från att vara ett jordbruksland till att bli en framgångsrik industrination. Industrisamhällets kulturarv berättar om hur industrialismen och de stora folkrörelserna i form av liberalism, frikyrklighet, nykterhet, kvinnorörelse och arbetarrörelse formade det moderna demokratiska Sverige.

Arbetslivsmuseerna berättar och levandegör historien genom arbete och vardag, ofta med maskiner och tekniska system i drift, men även om livet vid sidan av arbetet. Museernas huvudsakliga inriktning är att ur sina olika perspektiv bevara, bruka, och berätta om industrisamhällets kulturarv. Arbetslivsmuseernas samlingar är idag mycket omfattande.

*Hämtat från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors hemsida.

**Ur rapport Civilt försvar mot 2030 ett totalförsvar i balans av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Ju2022/01209/SSK).

*** Insamling besöksstatistik på arbetslivsmuseer utförd av Arbetets museum och ArbetSam.

Mikael Parr
Ordförande

Lovisa Almborg
Verksamhetsledare

För kännedom:
Riksantikvarieämbetet
Statens kulturråd